

PAPER DETAILS

TITLE: Ortaokul Öğrencilerinin Eleştirel Dinleme Özyeterliklerinin İncelenmesi

AUTHORS: Nahide İrem AZIZOĞLU

PAGES: 559-574

ORIGINAL PDF URL: <https://www.anadiliegitimi.com/tr/download/article-file/2372075>

Ortaokul Öğrencilerinin Eleştirel Dinleme Özyeterliklerinin İncelenmesi

*Nahide İrem AZİZOĞLU**

Öz

Araştırmada ortaokul öğrencilerinin eleştirel dinleme özyeterliklerinin incelenmesi amaçlanmaktadır. Çalışmada ortaokul öğrencilerinin eleştirel dinleme özyeterlik düzeyleri tespit edilerek cinsiyet, sınıf düzeyi, Türkçe dersi başarı notu, anne eğitim durumu, baba eğitim durumu, okunan kitap sayısı, günlük ortalama dinleme/izlemeye ayrılan süre değişkenleri ele alınmıştır. Araştırmaya 2021-2022 öğretim yılında Sakarya ili merkezinde yer alan 5 farklı ortaokuldan 554 öğrenci katılmıştır. Araştırmada betimsel tarama yöntemi kullanılmıştır. Araştırma sonuçlarına göre, öğrencilerin eleştirel dinlemeye ilişkin özyeterlikleri orta düzeydedir. Değişkenler açısından incelendiğinde kız öğrencilerin eleştirel dinleme özyeterliklerinin daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Sınıf düzeyi açısından 5-7. sınıflar ile 6-7. sınıflar arasında 7. sınıflar lehine anlamlı farklılık tespit edilmiştir. Annenin eğitim durumu, babanın eğitim durumu, öğrencilerin bir günde dinleme/izlemeye ayırdıkları süre eleştirel dinleme özyeterliklerini etkilememektedir. Ancak okunan kitap sayısı arttıkça eleştirel dinleme özyeterliğinin de arttığı tespit edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Dinleme, eleştirel dinleme, özyeterlik, eleştirel dinleme özyeterliği

Reviewing Critical Listening Self-Efficacy of Secondary School Students

Abstract

This research aimed to scrutinize the critical listening self-efficacy of secondary school students. Variables such as gender, grade level, Turkish course success grade, mother's education level, father's education level, number of books read, and daily average listening/watching were discussed by determining critical listening self-efficacy levels of secondary school students. 554 secondary school students from five different secondary schools in the city center of Sakarya participated in the research in the 2021-2022 academic year. For the research results, students' self-efficacy regarding critical listening is moderate. We can say in terms of variables that critical listening self-efficacy in female students is at a higher level compared to male students. There is a significant difference in favor of 7th grade between 5-7th grades and 6-7th grades. Mothers' and fathers' educational backgrounds and time that is allocated to listening/watching by students do not affect critical listening self-efficacy. However, as the number of books that are read increases, critical listening self-efficacy increases at the same time.

Keywords: Listening, critical listening, self-efficacy, critical listening self-efficacy

Giriş

Dinleme becerisi bireyin günlük hayatta en sık kullandığı beceri alanıdır (Rankin, 1928). Bu durum dinlemeyi bilgi edinmenin temel yollarından birisi konumuna getirmektedir. Bireyler gerek eğitim hayatında gerekse günlük hayatlarında dinleme becerisini sıklıkla kullanmakta, dinlediklerinden yeni şeyler öğrenmekte ve iletişimi dinlediklerine cevap verme ile yürütmektedir. Bireyin neye ya da kime inanacağını sorgulandığı çağımızda dinlemeyi sadece dinlediklerinden anlam çıkarmak, kavramak ile sınırlandırmak mümkün değildir. Günümüzdeki gelişmelerle birlikte günlük hayatta

*Arş. Gör. Dr., Sakarya Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Bölümü, Sakarya, azizoglu@sakarya.edu.tr, ORCID: orcid.org/0000-0003-2738-9856

bireylerin kullandıkları medya ve teknoloji araçlarının sayısında ciddi bir artış yaşanmıştır. Bireylerin farklı kaynaklardan bilgi akışına maruz kalmaları bilgiye erişimi kolaylaştırır da güvenilirlik konusunda tartışmalara neden olmaktadır. Bilginin doğruluğuna ve kaynak güvenilirliğine ilişkin sorunlar sorgulama ve değerlendirme yapmayı zorunlu hâle getirmektedir. Bu nedenle dinleme içerisinde yorumlama, analiz etme, değerlendirme de yer almalıdır.

Eleştirel dinleme II. Dünya Savaşı sırasında dönemin ihtiyaçlarından hareketle ortaya çıkmıştır. Savaş sürecinde askerlere ve sivil halka eleştirel dinleme eğitimi verilerek propagandaya karşı tedbir alınmasının planlanması eleştirel dinlemenin gündeme gelmesine ve bu alanda çalışmalar yapılmasına kapı aralamıştır (Brewster, 1956, s. 10). Eleştirel dinleme tartışma, toplantılarda konuşmacının amacını incelemek, önyargı, duygu veya propaganda unsurlarını analiz etmek için dinleme (Doğan, 2007, s. 36), fikirleri düzenleyerek bağlantılar kurma, değerlendirme sisteminden oluşan bir yapı (Trace, 2013, s. 68) olarak açıklanmaktadır. Dinlediklerinin doğruluğunu sorgulama (Helwa, 2014), değerlendirme, eleştirme, yargılama (Lestari, 2017) eleştirel dinleme kapsamında yer alan becerilerdir. Çarkıt (2018, s. 25) eleştirel dinlemenin soru sorma, analitik incelemeler yapma, çıkarım yapma, organize etme, yorumlama, yargıya varma, değerlendirme, soru sorma becerilerinden oluştuğunu ifade etmektedir. Richards (1977, s. 5) eleştirel dinlemeyi eleştirel düşünmenin iletişim sürecinde uygulanması olarak açıklamaktadır. Buradan hareketle eleştirel dinlemenin farklı becerileri kapsayan bir bütün olduğu belirtilebilir.

Çiftçi (2001) fizyolojik, fizikî, psikolojik, zihinsel, sosyal, öğretmen, konuşmacı ve konu faktörlerinin dinleme becerisini etkilediğini ifade etmektedir. Dinlemenin amacına ulaşabilmesi için ortama ilişkin gereken düzenlemelerin yapılması, kişilerin iştirme sorunun olmaması, psikolojik ve zihinsel olarak dinleme sürecine hazır olmaları gereklidir. Psikolojik olarak kişilerin tutum, motivasyon, özyeterlik gibi duyuşsal özellikleri dinleme anlama sürecini etkilemektedir. Bireyin bir konuya ilişkin verilen görevleri başarmaya ilişkin inancı olarak tanımlanan (Bandura, 1997, s. 3) özyeterlik kavramı sosyal bilişsel teori ile karşımıza çıkmıştır. Sosyal bilişsel teoriye göre özyeterlik bireylerin tercihleri, bir konuya ilişkin gösterdikleri çaba, zorluklar karşısında devam etme, kaygı durumu ile ilişkili olduğundan kişinin tüm hayatını etkileyen bir kavramdır (Bandura, 1986). Özyeterlik doğrudan yaşantılar, dolaylı yaşantılar, sözel ikna, fiziksel ve duygusal durumlar kaynaklarına dayanmaktadır. Doğrudan yaşantılar bireyin hedefe ilişkin kendi tecrübesini, başarılı olup olmama durumunu; dolaylı yaşantılar bireyin çevresindeki kişilerin başarısına tanıklık etmesini, başkalarının performansını gözlemlemeyi; sözel ikna kişilerin belirli bir görevi başarma yetenekleri olduğuna ikna edilmeleri veya sözlü olarak teşvik edilmelerini, olumlu sözel dönütleri; fiziksel ve duygusal durumlar kişinin içinde bulunduğu olumlu ve olumsuz durumu, heyecan, gerginlik, korku gibi duyguları kapsamaktadır (Bandura, 2004; Çapa-Aydın, Uzuntiryaki-Kondakçı, Temli ve Tarkin, 2013). Özyeterlik sadece psikoloji alanında değil; iş, atletizm, eczacılık ve sağlık, medya araştırmaları, sosyal ve politik araştırmalar alanlarında da çalışılan bir kavramdır. Eğitim açısından ele alındığında bir konuya ilişkin başarı ile ilişkilidir. Özyeterliği yüksek öğrenciler daha fazla çalışan, kolay pes etmeyen, zorluklar karşısında mücadele eden, daha iyimser ve düşük kaygılı, daha başarılı kişilerdir. Özyeterlik ve başarı ilişkisi kendini gerçekleştiren kehanet kavramına benzemektedir. Bir konuya ilişkin özyeterliği yüksek olan kişi başarılı olma beklentisine sahiptir. Bu da dolaylı yoldan kişinin başarılı olmaya ilişkin motive olmasına neden olur. Sosyal becerilerine güvenen kişiler sosyal açıdan başarılı olmayı, akademik becerilerine güvenen kişiler akademik açıdan başarılı olmayı bekler ve buna göre hareket ederler (Pajares, 2005).

Konuya ilişkin özyeterliğin o konudaki başarıyı etkilediğini tespit eden araştırmalar (Greene, Miller, Crowson, Duke ve Akey, 2004; Gosselin ve Maddox, 2003; Heslin ve Klehe, 2006; Ho, 2016; Pajares 2002; Pajares ve Urdan, 2005; Usher ve Pajares, 2008; Zimmerman, 2000; Zimmerman ve Cleary, 2006) bulunmaktadır. Ayrıca başarı ile ilişkili olarak özyeterliğin bireylerin kariyer seçimlerini etkilediği (Lent ve Brown, 2013) de ifade edilmektedir. Dinleme açısından literatür incelendiğinde dinlemeye ilişkin özyeterliğin dinleme başarısını etkilediğini tespit eden araştırmaların (Bourdeaud'hui, Aesaert ve Van Braak, 2021; Gaskill, 2002; Graham, 2011; Kassem, 2015; Magogwe ve Oliver, 2007; Mills, Pajares ve Herron, 2006; Nasrollahi-Mouziraji ve Birjandi, 2016; Pei, 2019) yanında dinleme anlama düzeyini özyeterliğin etkilemediğini açıklayan (Lestari, 2017), dinleme anlama ile özyeterliğin düşük düzeyde ilişkili olduğu tespit edilen (Risky, 2021) araştırmalar da mevcuttur. El-ssayed Diyyab

(2020) eleştirel dinleme ile özyeterlik algısının ilişkisinin olduğunu açıklamaktadır. Dinleme özyeterliğine ilişkin literatürde yapılmış araştırmalar bulunsada ortaokul düzeyinde eleştirel dinleme özyeterliğine ilişkin çalışmalar (Çarkıt, 2018) oldukça azdır. Eleştirel dinleme bilgiye erişimin kolaylaştığı teknoloji çağında bireylerin bilginin doğruluğunu sorgulamaları ve değerlendirmeler yapabilmeleri ile ilişkili bir beceridir. Eleştirel dinleme yapabilen birey dinlediklerini sorgulayarak doğru değerlendirmeler yapacaktır. Eleştirel dinleme hayatın her alanında ihtiyaç duyulan ve geliştirilmesi gereken bir beceridir. Bireylerin eleştirel dinleme becerilerini etkileyecek değişkenlerden birisi de bu konuya ilişkin özyeterlik algılarıdır. Yüksek eleştirel dinleme özyeterliğine sahip olan kişilerin eleştirel dinlemede daha başarılı olmaları muhtemeldir. Eleştirel dinleme özyeterliğine ilişkin yapılacak araştırmalarda konuya ilişkin eksikliklerin ortaya koyulması, farklı değişkenler ile eleştirel dinleme özyeterliğinin ilişkisinin incelenmesi konuya ilişkin literatüre katkı sağlayacaktır. Bu nedenle araştırmada ortaokul öğrencilerinin eleştirel dinleme özyeterlik düzeylerinin tespit edilerek çeşitli değişkenler açısından incelenmesi amaçlanmaktadır.

Bu amaca yönelik olarak araştırma kapsamında aşağıdaki sorulara cevap aranacaktır:

1. Ortaokul öğrencilerinin eleştirel dinleme özyeterlikleri ne düzeydedir?

2. Ortaokul öğrencilerinin eleştirel dinleme özyeterlikleri cinsiyet, sınıf düzeyi, Türkçe dersi başarı notu, anne eğitim durumu, baba eğitim durumu, okunan kitap sayısı, günlük ortalama dinleme/izlemeye ayrılan süre değişkenlerine göre farklılaşmakta mıdır?

Yöntem

Araştırmanın Modeli

Ortaokul öğrencilerinin eleştirel dinleme özyeterliklerinin incelenmesine yönelik olan bu çalışma betimsel tarama modelindedir. Bir grubun özelliklerini belirlemek için verilerin toplanmasını amaçlayan çalışmalara tarama araştırması denir (Büyüköztürk ve diğerleri, 2014, s. 14).

Örneklem / Araştırma grubu

Araştırmanın çalışma grubunu Sakarya ili merkezinde yer alan 5 ortaokulun öğrencileri oluşturmaktadır. Çalışma grubunun seçiminde okulların merkezde yer alması nedeniyle kolay erişilebilir olmaları göz önünde bulundurulmuştur. Araştırmaya 554 öğrenci katılmıştır. Araştırmanın çalışma grubuna ilişkin bilgiler Tablo 1'de verilmiştir.

Tablo 1.

Araştırmanın Çalışma Grubuna İlişkin Demografik Bilgiler

	5.sınıf	6.sınıf	7.sınıf	8.sınıf
Kız	42	79	48	31
Erkek	89	113	50	86
Toplam	131	192	98	117

Araştırmaya 5. sınıf seviyesinden 131, 6. sınıf seviyesinden 192, 7. sınıf seviyesinden 98, 8. sınıf seviyesinden 117 öğrenci katılmıştır.

Veri Toplama Araçları

Araştırmanın verilerinin toplanmasında Çarkıt (2018) tarafından geliştirilen "Eleştirel Dinleme/İzleme Özyeterlik Ölçeği" kullanılmıştır. 30 madde ve 3 alt boyuttan (kişisel yeterlik, sosyal yeterlik, engeller) oluşan ölçek için Cronbach's Alpha değeri 0,86 olarak hesaplanmıştır. Ortaokul düzeyine uygun olarak geliştirilen ölçek beşli likert tipindedir. Ölçekten alınabilecek en düşük puan 30, en yüksek puan 150'dir. Eleştirel dinleme/izleme özyeterlik ölçeğinin yanı sıra cinsiyet, sınıf düzeyi, Türkçe dersi başarı notu, anne eğitim durumu, baba eğitim durumu, aylık okunan kitap sayısı, günlük ortalama dinleme/izlemeye ayrılan süresini tespit etmek amacıyla kişisel bilgi formu kullanılmıştır.

İşlem / Verilerin Toplanması

Araştırma sürecine ilişkin ilk olarak ölçeğin kullanımına dair araştırmacıdan izin alınmıştır. Sakarya Üniversitesi'nden etik kurul izni ile Sakarya İl Milli Eğitim Müdürlüğü'nden uygulama izni alınmıştır. Uygulama süreci araştırmacı tarafından yürütülmüştür. Uygulama sürecine ilişkin okul idaresi ve Türkçe öğretmenleri ile görüşülerek uygulama Türkçe dersleri içerisinde ya da uygun zaman dilimlerinde yapılmıştır. Araştırmaya 554 ortaokul öğrencisi katılmıştır. Araştırmaya katılımda gönüllülük esas alınmıştır.

Verilerin Toplanması ve Analizi

Verilerin analizinde SPSS 20 programı kullanılmıştır. Ölçek toplam puanlarının cinsiyet, sınıf düzeyi, Türkçe dersi başarı notu, anne eğitim durumu, baba eğitim durumu, aylık okunan kitap sayısı, günlük ortalama dinleme/izlemeye ayrılan süre değişkenleri açısından incelenmesinde Kolmogorov-Smirnov testi sonucunda normal dağılım sağlandığı için ($p>0,05$) ilişkisiz Örneklem t Testi ve Tek Yönlü ANOVA kullanılmıştır. Ölçek alt boyutlarında (kişisel yeterlik, sosyal yeterlik, engeller) Kolmogorov-Smirnov testi sonucunda normal dağılım görülmediği için ($p<0,05$) Mann Whitney U Testi ve Kruskal Wallis H Testi kullanılmıştır.

Araştırma ve Yayın Etiği

Bu çalışmada “Yükseköğretim Kurumları Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Yönergesi” kapsamında uyulması belirtilen tüm kurallara uyulmuştur. Yönergenin ikinci bölümü olan “Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiğine Aykırı Eylemler” başlığı altında belirtilen eylemlerden hiçbiri gerçekleştirilmemiştir.

Etik Kurul İzni

Kurul adı = Sakarya Üniversitesi Rektörlüğü Etik Kurulu

Karar tarihi= 09.03.2022

Belge sayı numarası= E-61923333-050.99-115418

Bulgular

Araştırmaya ilişkin bulgular bu bölümde sunulmuştur.

Ortaokul Öğrencilerinin Eleştirel Dinleme Özyeterliklerinin İncelenmesi

Ortaokul öğrencilerinin eleştirel dinleme özyeterlik düzeylerine ilişkin bulgular Tablo 2'de verilmiştir.

Tablo 2.

Ortaokul Öğrencilerinin Eleştirel Dinleme Özyeterlik Düzeyleri

	N	Min.	Max.	$\bar{X}$	Ss
Toplam	554	62,00	148,00	105,57	15,52
N	554				

Ortaokul öğrencilerinin eleştirel dinleme özyeterlik düzeyleri 105,57 olarak bulunmuştur. Buradan hareketle ortaokul öğrencilerinin eleştirel dinleme özyeterliklerinin orta düzeyde olduğu tespit edilmiştir.

Ortaokul öğrencilerinin eleştirel dinleme özyeterlik ölçeği alt boyutları olan kişisel yeterlik, sosyal yeterlik, engeller alt boyutlarına ilişkin özyeterlik düzeyleri Tablo 3'te verilmiştir.

Tablo 3.

Ortaokul Öğrencilerinin Kişisel Yeterlik, Sosyal Yeterlik, Engeller Alt Boyutlarına İlişkin Özyeterlik Düzeyleri

Boyut	N	Min.	Max.	$\bar{X}$	Ss
Kişisel yeterlik	554	37,00	98,00	68,32	11,23
Sosyal yeterlik	554	10,00	35,00	22,99	4,29
Engeller	554	4,00	20,00	14,24	3,25

Ortaokul öğrencilerinin kişisel yeterlik, sosyal yeterlik, engeller alt boyutlarına ilişkin özyeterlikleri sırasıyla 68,32; 22,99; 14,24 olarak bulunmuştur. Buradan hareketle ortaokul öğrencilerinin kişisel yeterlik, sosyal yeterlik, engeller alt boyutlarına ilişkin özyeterliklerinin orta düzeyde olduğu tespit edilmiştir.

Ortaokul Öğrencilerinin Eleştirel Dinleme Özyeterliklerinin Cinsiyet Değişkenine Göre İncelenmesi

Ortaokul öğrencilerinin eleştirel dinleme özyeterlik algılarının cinsiyet değişkeni açısından incelenmesine ilişkin bulgular Tablo 4'te verilmiştir.

Tablo 4.

Ortaokul Öğrencilerinin Eleştirel Dinleme Özyeterliklerinin Cinsiyete Göre İncelenmesine İlişkin İlişkisiz Örneklem t Testi Sonucu

Cinsiyet	N	$\bar{X}$	Ss	sd	t	p
Kız	203	109,76	15,04	548	4,905	0,000
Erkek	347	103,17	15,27			

Ortaokul öğrencilerinin eleştirel dinleme özyeterlikleri cinsiyet değişkenine göre anlamlı olarak farklılaşmaktadır ($t=4,905$, $p<.05$). Ortalamalar incelendiğinde bu farklılığın kız öğrenciler lehine olduğu tespit edilmiştir.

Ortaokul öğrencilerinin kişisel yeterlik, sosyal yeterlik, engeller alt boyutları özyeterliklerinin cinsiyete göre incelenmesine ilişkin bulgular Tablo 5'te verilmiştir.

Tablo 5.

Ortaokul Öğrencilerinin Kişisel Yeterlik, Sosyal Yeterlik, Engeller Alt Boyutlarına İlişkin Özyeterliklerinin Cinsiyetle İlişisine Göre Mann Whitney U-Testi Sonucu

Boyut	Cinsiyet	N	Sıra ortalaması	Sıra toplamı	U	p
Kişisel yeterlik	Kız	203	314,82	63908,00	27239,00	0,000
	Erkek	347	252,50	87617,00		
Sosyal yeterlik	Kız	203	312,67	63472,00	27675,00	0,000
	Erkek	347	253,76	88053,00		
Engeller	Kız	203	310,76	63083,50	28063,00	0,000
	Erkek	347	254,87	88441,50		

Ortaokul öğrencilerinin kişisel yeterlik, sosyal yeterlik, engeller alt boyutları özyeterlikleri cinsiyete göre anlamlı şekilde farklılaşmaktadır ($p<0,05$). Sıra ortalamaları incelendiğinde bu farkın kız öğrenciler lehine olduğu tespit edilmiştir.

Ortaokul Öğrencilerinin Eleştirel Dinleme Özyeterliklerinin Sınıf Düzeyine Göre İncelenmesi

Ortaokul öğrencilerinin eleştirel dinleme özyeterliklerinin öğrenim gördükleri sınıf değişkeni açısından incelenmesine ilişkin bulgular Tablo 6'da verilmiştir.

Tablo 6.

Ortaokul Öğrencilerinin Eleştirel Dinleme Özyeterliklerinin Sınıf Düzeyine Göre İncelenmesine İlişkin Tek Yönlü ANOVA Sonuçları

Varyansın Kaynağı	Karelerin Toplamı	Sd	Kare Ortalaması	F	p
Gruplar Arası	1345,57	3	448,525	1,89	0,129
Gruplar İçi	126931,98	537	236,372		
Toplam	128277,56	540			

Ortaokul öğrencilerinin eleştirel dinleme özyeterlikleri sınıf düzeyine göre farklılaşmamaktadır ($F(3,537) = 1,89, p > 0,05$).

Ortaokul öğrencilerinin kişisel yeterlik, sosyal yeterlik, engeller alt boyutları özyeterliklerinin sınıf düzeyine göre incelenmesine ilişkin bulgular Tablo 7'de verilmiştir.

Tablo 7.

Ortaokul Öğrencilerinin Sınıf Düzeyine Göre Kişisel Yeterlik, Sosyal Yeterlik ve Engeller Alt Boyutları Özyeterliklerinin İncelenmesine İlişkin Kruskal Wallis H Testi Sonuçları

Boyut	Sınıf	N	Sıra ortalaması	sd	χ^2	p
Kişisel yeterlik	5. sınıf	133	239,48	3	8,220	0,42
	6. sınıf	193	279,59			
	7. sınıf	98	294,46			
	8. sınıf	117	273,00			
Sosyal yeterlik	5. sınıf	133	260,12	3	3,139	0,375
	6. sınıf	193	283,85			
	7. sınıf	98	254,69			
	8. sınıf	117	275,84			
Engeller	5. sınıf	133	269,85	3	5,748	0,142
	6. sınıf	193	277,67			
	7. sınıf	98	292,05			
	8. sınıf	117	243,68			

Sınıf düzeyine göre ortaokul öğrencilerinin sosyal yeterlik ve engeller alt boyutlarına ilişkin özyeterlikleri anlamlı farklılık göstermemektedir. Ancak kişisel yeterlik alt boyutu özyeterlikleri sınıf düzeyine göre anlamlı farklılık göstermektedir ($p < 0,05$). Mann Whitney U Testi kullanılarak yapılan ikili karşılaştırmalar sonucunda 5. ve 7. sınıflar arasında 7. sınıflar lehine anlamlı farklılık tespit edilmiştir.

Ortaokul Öğrencilerinin Eleştirel Dinleme Özyeterliklerinin Türkçe Dersi Başarı Notuna Göre İncelenmesi

Ortaokul öğrencilerinin eleştirel dinleme özyeterliklerinin Türkçe dersi başarı notu değişkeni açısından incelenmesine ilişkin bulgular Tablo 8'de verilmiştir.

Tablo 8.

Ortaokul Öğrencilerinin Eleştirel Dinleme Özyeterliklerinin Türkçe Dersi Başarı Notuna Göre İncelenmesine İlişkin Tek Yönlü ANOVA Sonuçları

Varyansın Kaynağı	Karelerin Toplamı	Sd	Kare Ortalaması	F	p
Gruplar Arası	5088,574	2	2544,287	11,105	0,000
Gruplar İçi	106306,854	464	229,110		
Toplam	111395,428	466			

Ortaokul öğrencilerinin eleştirel dinleme özyeterlikleri Türkçe dersi başarı notuna göre farklılaşmaktadır ($F(2,464)= 11,105$, $p<0,05$). İkili karşılaştırmalar için Bonferroni testi kullanılmıştır. Test sonucunda düşük ve yüksek düzeyde başarı notuna sahip olan öğrenciler arasında yüksek düzeyde başarı notuna sahip olanlar lehine, orta ve yüksek düzeyde başarı notuna sahip olan öğrenciler arasında yüksek düzeyde başarı notuna sahip olanlar lehine anlamlı farklılık tespit edilmiştir.

Ortaokul öğrencilerinin kişisel yeterlik, sosyal yeterlik, engeller alt boyutları özyeterliklerinin Türkçe dersi başarı notuna göre incelenmesine ilişkin bulgular Tablo 9'da verilmiştir.

Tablo 9.

Ortaokul Öğrencilerinin Türkçe Dersi Başarı Notuna Göre Kişisel Yeterlik, Sosyal Yeterlik ve Engeller Alt Boyutları Özyeterliklerinin İncelenmesine İlişkin Kruskal Wallis H Testi Sonuçları

Boyut	Başarı notu	N	Sıra ortalaması	sd	χ^2	p
Kişisel yeterlik	Düşük	57	195,79	2	17,80	0,000
	Orta	161	209,91			
	Yüksek	249	258,33			
Sosyal yeterlik	Düşük	57	198,93	2	6,93	0,031
	Orta	161	225,71			
	Yüksek	249	247,39			
Engeller	Düşük	57	197,72	2	24,57	0,000
	Orta	161	202,23			
	Yüksek	249	262,85			

Türkçe dersi başarı notu düzeyine göre ortaokul öğrencilerinin kişisel yeterlik, sosyal yeterlik, engeller alt boyutlarına ilişkin özyeterlikleri anlamlı farklılık göstermektedir ($p<0,05$). Kişisel yeterlik alt boyutunda Mann Whitney U Testi kullanılarak yapılan ikili karşılaştırmalar sonucunda düşük ve yüksek düzeyde başarı notuna sahip olanlar arasında yüksek düzeyde başarı notuna sahip olanlar lehine, orta ve yüksek düzeyde başarı notuna sahip olanlar arasında yüksek düzeyde başarı notuna sahip olanlar lehine anlamlı farklılık tespit edilmiştir.

Sosyal yeterlik alt boyutunda Mann Whitney U Testi kullanılarak yapılan ikili karşılaştırmalar sonucunda düşük ve yüksek düzey akademik not ortalamasına sahip olanlar arasında yüksek düzey akademik not ortalamasına sahip olanlar lehine anlamlı farklılık tespit edilmiştir.

Engeller alt boyutunda Mann Whitney U Testi kullanılarak yapılan ikili karşılaştırmalar sonucunda düşük ve yüksek düzeyde başarı notuna sahip olanlar arasında yüksek düzeyde başarı notuna sahip olanlar lehine, orta ve yüksek düzeyde başarı notuna sahip olanlar arasında yüksek düzeyde başarı notuna sahip olanlar lehine anlamlı farklılık tespit edilmiştir.

Ortaokul Öğrencilerinin Eleştirel Dinleme Özyeterliklerinin Anne Eğitim Durumuna Göre İncelenmesi

Ortaokul öğrencilerinin eleştirel dinleme özyeterliklerinin annenin eğitim durumu değişkeni açısından incelenmesine ilişkin bulgular Tablo 10'da verilmiştir.

Tablo 10.

Ortaokul Öğrencilerinin Eleştirel Dinleme Özyeterliklerinin Anne Eğitim Durumuna Göre İncelenmesine İlişkin Tek Yönlü ANOVA Sonuçları

Varyansın Kaynağı	Karelerin Toplamı	Sd	Kare Ortalaması	F	p
Gruplar Arası	1061,328	2	530,664	2,256	0,106
Gruplar İçi	121391,970	516	235,256		
Toplam	122453,298	518			

Ortaokul öğrencilerinin eleştirel dinleme özyeterlikleri annenin eğitim durumuna göre farklılaşmamaktadır ($F(2,516)=2,256, p>0,05$).

Ortaokul öğrencilerinin kişisel yeterlik, sosyal yeterlik, engeller alt boyutları özyeterliklerinin anne eğitim durumuna göre incelenmesine ilişkin bulgular Tablo 11'de verilmiştir.

Tablo 11.

Ortaokul Öğrencilerinin Anne Eğitim Durumuna Göre Kişisel Yeterlik, Sosyal Yeterlik ve Engeller Alt Boyutları Özyeterliklerinin İncelenmesine İlişkin Kruskal Wallis H Testi Sonuçları

Boyut	Eğitim durumu	N	Sıra ortalaması	sd	χ^2	p
Kişisel yeterlik	İlkokul-ortaokul	303	251,53	2	5,06	0,080
	Lise	138	259,19			
	Üniversite	78	294,34			
Sosyal yeterlik	İlkokul-ortaokul	303	255,69	2	0,81	0,660
	Lise	138	262,38			
	Üniversite	78	272,51			
Engeller	İlkokul-ortaokul	303	250,51	2	3,06	0,216
	Lise	138	276,05			
	Üniversite	78	268,47			

Anne eğitim düzeyine göre ortaokul öğrencilerinin kişisel yeterlik, sosyal yeterlik, engeller alt boyutlarına ilişkin özyeterlikleri anlamlı farklılık göstermemektedir ($p>0,05$).

Ortaokul Öğrencilerinin Eleştirel Dinleme Özyeterliklerinin Baba Eğitim Durumuna Göre İncelenmesi

Ortaokul öğrencilerinin eleştirel dinleme özyeterliklerinin babanın eğitim durumu değişkeni açısından incelenmesine ilişkin bulgular Tablo 12'de verilmiştir.

Tablo 12.

Ortaokul Öğrencilerinin Eleştirel Dinleme Özyeterliklerinin Baba Eğitim Durumuna Göre İncelenmesine İlişkin Tek Yönlü ANOVA Sonuçları

Varyansın Kaynağı	Karelerin Toplamı	Sd	Kare Ortalaması	F	p
Gruplar Arası	1102,120	2	551,060	2,361	0,095
Gruplar İçi	119943,999	514	233,354		
Toplam	121046,119	516			

Ortaokul öğrencilerinin eleştirel dinleme özyeterlikleri baba eğitim durumlarına göre farklılaşmamaktadır ($F(2,514)=2,361, p>0,05$).

Ortaokul öğrencilerinin kişisel yeterlik, sosyal yeterlik, engeller alt boyutları özyeterliklerinin baba eğitim durumuna göre incelenmesine ilişkin bulgular Tablo 13'te verilmiştir.

Tablo 13.

Ortaokul Öğrencilerinin Baba Eğitim Durumuna Göre Kişisel Yeterlik, Sosyal Yeterlik ve Engeller Alt Boyutları Özyeterliklerinin İncelenmesine İlişkin Kruskal Wallis H Testi Sonuçları

Boyut	Eğitim durumu	N	Sıra ortalaması	sd	χ^2	p
Kişisel yeterlik	İlkokul-ortaokul	244	247,66	2	5,29	0,071
	Lise	178	258,44			
	Üniversite	95	289,18			
Sosyal yeterlik	İlkokul-ortaokul	244	257,47	2	0,07	0,961
	Lise	178	259,22			
	Üniversite	95	262,52			

Ortaokul Öğrencilerinin Eleştirel Dinleme Özyeterliklerinin İncelenmesi

	İlkokul-ortaokul	244	251,04	2	2,76	0,251
Engeller	Lise	178	258,20			
	Üniversite	95	280,95			

Baba eğitim düzeyine göre ortaokul öğrencilerinin kişisel yeterlik, sosyal yeterlik, engeller alt boyutlarına ilişkin özyeterlikleri anlamlı farklılık göstermemektedir ($p>0,05$).

Ortaokul Öğrencilerinin Eleştirel Dinleme Özyeterliklerinin Okudukları Kitap Sayısına Göre İncelenmesi

Ortaokul öğrencilerinin eleştirel dinleme özyeterliklerinin bir ayda okudukları kitap sayısı değişkeni açısından incelenmesine ilişkin bulgular Tablo 14'te verilmiştir.

Tablo 14.

Ortaokul Öğrencilerinin Eleştirel Dinleme Özyeterliklerinin Aylık Kitap Okuma Sayısına Göre İncelenmesine İlişkin Tek Yönlü ANOVA Sonuçları

Varyansın Kaynağı	Karelerin Toplamı	Sd	Kare Ortalaması	F	p
Gruplar Arası	4989,635	2	2494,817	11,084	0,000
Gruplar İçi	101510,783	451	225,079		
Toplam	106500,417	453			

Ortaokul öğrencilerinin eleştirel dinleme özyeterlikleri aylık kitap okuma sayısına göre farklılaşmaktadır ($F(2,451)= 11,084$, $p<0,05$). İkili karşılaştırmalar için Bonferroni testi kullanılmıştır. Test sonucunda hiç kitap okumayan öğrencilerle ayda 1-3 kitap okuyan öğrenciler arasında 1-3 kitap okuyan öğrenciler lehine, hiç kitap okumayan öğrencilerle ayda 4 ve üzeri kitap okuyan öğrenciler arasında 4 ve üzeri kitap okuyan öğrenciler lehine anlamlı farklılık tespit edilmiştir.

Ortaokul öğrencilerinin kişisel yeterlik, sosyal yeterlik, engeller alt boyutları özyeterliklerinin aylık kitap okuma sayısına göre incelenmesine ilişkin bulgular Tablo 15'te verilmiştir.

Tablo 15.

Ortaokul Öğrencilerinin Aylık Kitap Okuma Sayısına Göre Kişisel Yeterlik, Sosyal Yeterlik ve Engeller Alt Boyutları Özyeterliklerinin İncelenmesine İlişkin Kruskal Wallis H Testi Sonuçları

Boyut	Kitap sayısı	N	Sıra ortalaması	sd	χ^2	p
	0	28	137,43	2	16,66	0,000
Kişisel yeterlik	1-3	266	225,48			
	4 ve üzeri	160	246,61			
	0	28	152,00	2	11,62	0,003
Sosyal yeterlik	1-3	266	243,14			
	4 ve üzeri	160	167,27			
	0	28	225,67	2	7,71	0,021
Engeller	1-3	266	241,08			
	4 ve üzeri	160	280,95			

Okudukları kitap sayısına göre ortaokul öğrencilerinin kişisel yeterlik, sosyal yeterlik, engeller alt boyutlarına ilişkin özyeterlikleri anlamlı farklılık göstermektedir ($p<0,05$). Bonferroni testi sonucunda ortaokul öğrencilerinin kişisel yeterlik ve sosyal yeterlik alt boyutları özyeterliklerinde hiç kitap okumayan öğrencilerle ayda 1-3 kitap okuyan öğrenciler arasında 1-3 kitap okuyan öğrenciler lehine, hiç kitap okumayan öğrencilerle ayda 4 ve üzeri kitap okuyan öğrenciler arasında 4 ve üzeri kitap okuyan öğrenciler lehine anlamlı farklılık tespit edilmiştir. Ayrıca engeller alt boyutu

özyeterliklerinde hiç kitap okumayan öğrencilerle ayda 4 ve üzeri kitap okuyan öğrenciler arasında 4 ve üzeri kitap okuyan öğrenciler lehine anlamlı farklılık tespit edilmiştir.

Ortaokul Öğrencilerinin Eleştirel Dinleme Özyeterliklerinin Günlük Dinleme/İzleme Süresine Göre İncelenmesi

Ortaokul öğrencilerinin eleştirel dinleme özyeterliklerinin günlük dinleme/izleme süresine göre incelenmesine ilişkin bulgular Tablo 16'da verilmiştir.

Tablo 16.

Ortaokul Öğrencilerinin Eleştirel Dinleme Özyeterliklerinin Günlük Dinleme/İzleme Süresine Göre İncelenmesine İlişkin Tek Yönlü ANOVA Sonuçları

Varyansın Kaynağı	Karelerin Toplamı	Sd	Kare Ortalaması	F	p
Gruplar Arası	1173,722	2	586,861	2,460	0,087
Gruplar İçi	117145,426	491	238,585		
Toplam	118319,149	493			

Ortaokul öğrencilerinin eleştirel dinleme özyeterlikleri günlük dinleme/izleme sürelerine göre farklılaşmamaktadır ($F(2,491) = 2,460, p > 0,05$).

Ortaokul öğrencilerinin kişisel yeterlik, sosyal yeterlik, engeller alt boyutları özyeterliklerinin günlük dinleme/izleme süresine göre incelenmesine ilişkin bulgular Tablo 17'de verilmiştir.

Tablo 17.

Ortaokul Öğrencilerinin Günlük Dinleme/İzleme Süresine Göre Kişisel Yeterlik, Sosyal Yeterlik ve Engeller Alt Boyutları Özyeterliklerinin İncelenmesine İlişkin Kruskal Wallis H Testi Sonuçları

Boyut	Süre	N	Sıra ortalaması	sd	χ^2	p
Kişisel yeterlik	0-1 saat	97	251,16	2	5,73	0,057
	2-3 saat	212	262,51			
	4 ve üzeri	185	228,38			
Sosyal yeterlik	0-1 saat	97	251,07	2	5,52	0,063
	2-3 saat	212	262,22			
	4 ve üzeri	185	228,76			
Engeller	0-1 saat	97	243,77	2	0,29	0,862
	2-3 saat	212	251,49			
	4 ve üzeri	185	244,88			

Günlük dinleme/izleme süresine göre ortaokul öğrencilerinin kişisel yeterlik, sosyal yeterlik, engeller alt boyutlarına ilişkin özyeterlikleri anlamlı farklılık göstermemektedir ($p > 0,05$).

Tartışma ve Sonuç

Ortaokul öğrencilerinin eleştirel dinleme özyeterliklerinin, kişisel yeterlik, sosyal yeterlik ve engeller alt boyutlarına ilişkin özyeterliklerinin orta düzeyde olduğu tespit edilmiştir. Demircan ve Aydın (2019) ortaokul öğrencilerinin dinleme özyeterliklerinin iyi düzeyde olduğunu ifade etmektedir. Farklı örneklem grupları ile yapılan çalışmalarda (Kurudayıoğlu ve Kana, 2013; Maden, 2020; Maden, 2021) öğretmen adaylarının dinleme özyeterliklerinin yüksek düzeyde olduğunun açıklandığı araştırmalar bulunmaktadır. Eleştirel dinleme, dinleme becerisi ile yakından ilişkili olsa da dinleyicilerin eleştirel dinleme sürecinde farklı becerileri uygulamaya aktarması gerekmektedir. Bu nedenle eleştirel dinleme özyeterliğinin dinleme özyeterliğinden farklı olması mümkündür. Araştırma sonuçlarındaki farklılık bu durumdan kaynaklanıyor olabilir.

Ortaokul öğrencilerinin eleştirel dinleme özyeterlikleri, kişisel yeterlik, sosyal yeterlik, engeller alt boyutları özyeterlikleri cinsiyet değişkenine göre kız öğrenciler lehine anlamlı olarak farklılaşmaktadır. Dinleme özyeterliğinin kız öğrencilerde daha yüksek olduğunu (Clark, 2011; Demircan ve Aydın, 2019; Maden, 2020; Oduolowu ve Akintemi, 2014), kız öğrencilerin dil becerilerinde daha başarılı olduğunu ifade eden (Herlitz, Airaksinen ve Nordström, 1999; Jaeger ve diğerleri, 1998) çalışmalar mevcuttur. Bahsedilen çalışmaların sonuçları araştırmanın bulguları ile uyum göstermektedir. Ancak öğretmen adayları ile yapılan farklı çalışmalarda (Kurudayıoğlu ve Kana, 2013; Maden, 2021) dinleme özyeterliğinin cinsiyete göre değişmediği ifade edilmiştir. Araştırma sonuçlarındaki farklılık örneklem gruplarının farklı olmasından kaynaklanıyor olabilir.

Ortaokul öğrencilerinin eleştirel dinleme özyeterlikleri sınıf düzeyine göre farklılaşmamaktadır. Sınıf düzeyine göre ortaokul öğrencilerinin sosyal yeterlik ve engeller alt boyutlarına ilişkin özyeterlikleri anlamlı farklılık göstermemektedir. Ancak kişisel yeterlik alt boyutu özyeterlikleri 5. ve 7. sınıflar arasında 7. sınıflar lehine anlamlı farklılık göstermektedir. Literatürde farklı çalışmalarda sınıf düzeyi ile birlikte dinleme özyeterliğinin de arttığı (Gerez Taşgın, 2019; Maden, 2021) ifade edilmiştir. Ancak Demircan ve Aydın (2019) ortaokul düzeyinde 6. sınıfların yüksek özyeterliğe sahip olduğunu, Kurudayıoğlu ve Kana (2013) öğretmen adayları ile yürüttükleri çalışmalarında dinleme özyeterliğinin sınıf düzeyine göre değişmediğini ifade etmektedir. Özyeterlik duyuşsal süreçlere dayandığından bireysel farklılıkların olması mümkündür. Bu nedenle sınıf düzeyine ilişkin incelemelerde örneklem gruplarındaki bireysel farklılıklardan dolayı farklı sonuçların elde edilmesi muhtemeldir.

Ortaokul öğrencilerinin eleştirel dinleme özyeterlikleri, kişisel yeterlik, sosyal yeterlik, engeller alt boyutlarına ilişkin özyeterlikleri Türkçe dersi başarı notuna göre farklılaşmaktadır. Öğrencilerin Türkçe dersi başarı notları arttıkça eleştirel dinleme özyeterlikleri artmaktadır. Demircan ve Aydın (2019) ortaokul öğrencilerinin Türkçe dersi başarıları ile dinleme özyeterliklerinin pozitif yönde ilişkili olduğunu tespit etmiştir. Farklı örneklem gruplarında yapılan çalışmalarda da (Gerez Taşgın, 2019; Kaplan, 2004) akademik ortalamasının dinleme becerisini etkilediği ifade edilmiştir. Özyeterlik ve başarının ilişkili olduğunu açıklayan araştırmalar (Gosselin ve Maddox, 2003; Heslin ve Klehe, 2006; Ho, 2016; Pajares 2002; Pajares ve Urdan, 2006; Usher ve Pajares, 2008; Zimmerman, 2000; Zimmerman ve Cleary, 2006) bulunmaktadır. Ancak Kurudayıoğlu ve Kana (2013) öğretmen adayları ile yürüttükleri çalışmalarında akademik not ortalamasının öğrencilerin dinleme özyeterliklerini etkilemediğini ifade etmektedir. Dil yapısı bir bütündür. Dil becerileri birbiri ile ilişkili olduğundan (Hildreth, 1948) bir beceri alanındaki gelişme dolaylı olarak diğerlerini de olumlu etkileyecektir. Türkçe dersi dil becerileri temeline dayandığından Türkçe dersinde başarılı olan öğrencilerin dil becerilerinde de daha başarılı olmaları, bu durumun özyeterliklerini etkilemesi mümkündür.

Ortaokul öğrencilerinin eleştirel dinleme özyeterlikleri ailenin eğitim durumuna göre farklılaşmamaktadır. Demircan ve Aydın (2019) ortaokul öğrencilerinin velilerinin eğitim durumunun dinleme özyeterlikleri ile ilişkili olduğunu, velinin eğitim düzeyi arttıkça öğrencilerin dinleme özyeterliklerinin de arttığını belirlemiştir. Kaya (2012) 5. sınıf öğrencilerinin dinleme başarılarını aile eğitim durumunun etkilediğini tespit etmiştir. Çiftçi ve Çağlar (2014), Gelbal (2008) ailenin eğitim durumunun öğrencilerin başarıları ile ilişkili olduğunu açıklamaktadır. Araştırma Sakarya ili merkezinde yer alan beş devlet ortaokulunda yürütülmüştür. Örneklem grubunda yer alan öğrencilerin ailesinin çoğu orta sosyo-ekonomik düzeydeki ailelerdir. Araştırmada elde edilen sonucun örneklem grubunun yapısından kaynaklanması mümkündür.

Ortaokul öğrencilerinin eleştirel dinleme özyeterlikleri, kişisel yeterlik, sosyal yeterlik, engeller alt boyutlarına ilişkin özyeterlikleri aylık kitap okuma sayısına göre farklılaşmaktadır. Öğrencilerin okudukları kitap sayısı arttıkça eleştirel dinleme özyeterlikleri de artmaktadır. Baki (2020) üniversite öğrencilerinin okudukları kitap sayısı arttıkça dinleme üstbilis stratejilerini daha fazla kullandıklarını ifade etmektedir. Üstbilisel stratejilerin kullanımı dinleme başarısını etkileyen bir durumdur. Ayrıca dil becerilerinin birbiri ile ilişkili olduğu (Hildreth, 1948) bilinmektedir. Okunan kitap sayısı okuma becerisinin gelişimi ile ilgili olsa da dolaylı olarak dinleme becerisinin de etkilenmesi muhtemeldir. Dinleme ve okuma ile edinilen verilerin zihinde çözümleme sürecinde ortaklıklar olması (Gündüz ve Şimşek, 2014) araştırmanın bulgusunu destekler niteliktedir.

Ortaokul öğrencilerinin eleştirel dinleme özyeterlikleri, kişisel yeterlik, sosyal yeterlik, engeller alt boyutlarına ilişkin özyeterlikleri günlük dinleme/izleme sürelerine göre farklılaşmamaktadır. Eleştirel dinleme becerisinin birden fazla beceri alanına dayandığından çok yönlü, farklı boyutları olan karmaşık bir bütündür. Ayrıca eleştirel dinleme değerlendirme ve analiz etme ile ilişkilidir (Azizoğlu, 2020). Bu nedenle araştırmada eleştirel dinleme özyeterliğinin dinleme/izleme süresi ile ilişkili olmadığı sonucu elde edilmiş olabilir.

Araştırma sonuçlarından hareketle şu önerilerde bulunulabilir:

- Eleştirel dinleme özyeterliği konusunda literatürdeki çalışmaların az olmasından dolayı yapılacak yeni çalışmalar bu alana katkı sağlayacaktır.
- Özyeterlik farklı değişkenlerden etkilenmesi muhtemel olan içsel süreçlere dayanmaktadır. Bu nedenle eleştirel dinleme özyeterliği ile ilişkili değişkenlerin tespit edilmesine yönelik olarak farklı değişkenlerin incelendiği araştırmalar yapılabilir.
- Eleştirel dinleme özyeterliği farklı örneklem gruplarında (lise, üniversite gibi) incelenebilir.
- Eleştirel dinleme ve özyeterlik kavramlarını inceleyen uygulamalı araştırmalar alana katkı sağlayacaktır.

Araştırma ve Yayın Etiği

Bu çalışmada “Yükseköğretim Kurumları Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Yönergesi” kapsamında uyulması belirtilen tüm kurallara uyulmuştur. Yönergenin ikinci bölümü olan “Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiğine Aykırı Eylemler” başlığı altında belirtilen eylemlerden hiçbiri gerçekleştirilmemiştir.

Etik Kurul İzni

Kurul adı = Sakarya Üniversitesi Rektörlüğü Etik Kurulu

Karar tarihi= 09.03.2022

Belge sayı numarası= E-61923333-050.99-115418

Yazarların Katkı Oranı

Yazar makaleyi tek başına hazırlamıştır.

Çıkar Çatışması

Çıkar çatışması bulunmamaktadır.

Destek ve Teşekkür

Herhangi bir kurum veya kuruluş tarafından destek alınmamıştır.

Kaynaklar

- Azizoğlu, N. İ. (2020). *Ortaokul öğrencilerinin eleştirel dinleme becerilerinin geliştirilmesi* (Yayımlanmamış doktora tezi). Sakarya Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Sakarya.
- Baki, Y. (2020). Türkçe öğretmeni adaylarının dinleme üstbiliş stratejilerine ilişkin bir değerlendirme: Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi örneği. *Journal of History School*, 47, 2657-2683. <http://dx.doi.org/10.29228/Joh.29344>
- Bandura, A. (1986). *Social foundations of thought and action: A social cognitive theory*. Englewood Cliffs, NJ: Prentice Hall.
- Bandura, A. (1997). *Self-efficacy: The exercise of control*. ABD: W. H. Freeman.
- Bandura, A. (2004). Swimming against the mainstream: the early years from chilly tributary to transformative mainstream. *Behaviour Research and Therapy*, 42, 613-630.
- Bourdeaud'hui, H., Aesaert, K. ve Van Braak, J. (2021) Exploring the relationship between metacognitive awareness, motivation, and L1 students' critical listening skills. *The Journal of Educational Research*, 114(1), 40-51. <http://dx.doi.org/10.1080/00220671.2021.1872474>

- Brewster, L. W. (1956). *An explonatory study of some aspects of critical listening among college freshmen* (Yayımlanmamış doktora tezi). Iowa Üniversitesi, ABD.
- Büyüköztürk, Ş., Çakmak, E. K., Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş. ve Demirel, F. (2014). *Bilimsel araştırma yöntemleri*. Ankara: Pegem A Yayınları.
- Clark, C. (2011). Boys, girls and communication: Their views, confidence and why these skills matter. Erişim adresi: <https://files.eric.ed.gov/fulltext/ED521657.pdf>
- Çapa-Aydın, Y., Uzunıtyaki-Kondakçı, E., Temli, Y. ve Tarkin, A. (2013). Özyeterlik Kaynakları Ölçeği'nin Türkçeye uyarlanması. *İlköğretim Online*, 12(3), 749-758.
- Çarkıt, C. (2018). *Ortaokul Türkçe derslerinde eleştirel dinleme/izleme uygulamaları üzerine bir eylem araştırması* (Yayımlanmamış doktora tezi). Erciyes Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Kayseri.
- Çifçi, M. (2001). Dinleme eğitimi ve dinlemeyi etkileyen faktörler. *Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 2(2), 165-177.
- Çiftçi, C. ve Çağlar, Ç. (2014). Ailelerin sosyo-ekonomik özelliklerinin öğrenci başarısı üzerindeki etkisi: Fakirlik kader midir?. *International Journal of Human Sciences*, 11(2), 155-175. <http://dx.doi.org/10.14687/ijhs.v11i2.2914>
- Demircan, U. ve Aydın, İ. S. (2019). Ortaokul öğrencilerinin dinleme/izleme öz-yeterliklerinin çeşitli değişkenlere göre incelenmesi. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 27(4), 1517-1527.
- Doğan, Y. (2007). *İlköğretim ikinci kademede dil becerisi olarak dinlemeyi geliştirme çalışmaları* (Yayımlanmamış doktora tezi). Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- El-ssayed Diyyab, E. A. (2020). Integrating SRS Tools into listening triangle strategy for enhancing Faculty of Education English Majors' EFL critical listening skills. Erişim adresi: https://jfst.journals.ekb.eg/article_164130_bd2b22da04ac01d13805be37f0614f3c.pdf
- Gaskill, P.J. (2002). *Effects of a goal-setting strategy on second graders' self-efficacy for a listening task* (Yayımlanmamış doktora tezi). Ohio State Üniversitesi, ABD.
- Gelbal, S. (2010). Sekizinci sınıf öğrencilerinin sosyoekonomik özelliklerinin Türkçe başarısı üzerinde etkisi. *Eğitim ve Bilim*, 33(150), 1-13.
- Gerez-Taşgın, F. (2019). Türkçe öğretmeni adaylarının dinleme ve okuma öz yeterlikleri ile öğrenme stillerinin incelenmesi. *Anemon Muş Alparslan Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 7(5), 209-222. <http://dx.doi.org/10.18506/anemon.520726>
- Gosselin, J. T. ve Maddux, J. E. (2003). Handbook of self and identity. M. R. Leary ve J. P. Tangney (Ed.), *Self-efficacy içinde* (s. 218-238). ABD: The Guilford Press. https://digitalcommons.sacredheart.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1017&context=psych_fac
- Graham, S. (2011). Self-efficacy and academic listening. *Journal of English for Academic Purposes*, 10(2), 113-117. <http://dx.doi.org/10.1016/j.jeap.2011.04.001>
- Greene, B. A., Miller, R. B., Crowson, H. M., Duke, B. L. ve Akey, K. L. (2004). Predicting high school students' cognitive engagement and achievement: Contributions of classroom perceptions and motivation. *Contemporary educational psychology*, 29(4), 462-482.
- Gündüz, O. ve Şimşek, T. (2014). *Anlama teknikleri 2: Uygulamalı dinleme eğitimi el kitabı*. Ankara: Grafiker Yayınları.
- Helwa, S. A. H. A.(2021). Using a program based on embodied learning and online task activities for developing student teachers' EFL critical listening skills and willingness to communicate. Erişim adresi: https://journals.ekb.eg/article_192137_7b0e716f4861630d7ec33a6217342d60.pdf
- Herlitz, A., Airaksinen, E. ve Nordström, E. (1999). Sex differences in episodic memory: the impact of verbal and visuospatial ability. *Neuropsychology*, 13(4), 590.
- Heslin, P. A. ve Klehe, U. C. (2006). Encyclopedia of industrial/organizational psychology. S. G. Rogelberg (Ed.), *Self-efficacy içinde* (s. 705-708). ABD: Sage. https://www.researchgate.net/profile/Peter-Heslin/publication/228210952_Self-efficacy/links/09e4150e7a1b51924e000000/Self-efficacy.pdf
- Hildreth, G. (1948). Interrelationships among the language arts. *The Elementary School Journal*, 48(10), 538-549. <https://www.jstor.org/stable/998076>

- Ho, K. Y. (2016). *Predicting academic achievement from parental literacy practices, extracurricular activities, and academic self efficacy among third- and fifth-grade students* (Yayımlanmamış doktora tezi). Azusa Pasific Üniversitesi, ABD.
- Jaeger, J. J., Lockwood, A. H., Van Valin Jr, R. D., Kemmerer, D. L., Murphy, B. W. ve Wack, D. S. (1998). Sex differences in brain regions activated by grammatical and reading tasks. *Neuroreport*, 9(12), 2803-2807.
- Kaplan, H. (2004). *İlköğretim 6. sınıf öğrencilerinin dinleme becerileri üzerine bir araştırma* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Kassem, H. M. (2015). The relationship between listening strategies used by Egyptian EFL college sophomores and their listening comprehension and self-efficacy. *English Language Teaching*, 8(2), 153-169. doi:10.5539/elt.v8n2p153
- Kaya, M. F. (2012). *İlköğretim 5. sınıf öğrencilerinin dinleme becerilerinin web tabanlı bir sistem yardımıyla ölçülmesi* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eskişehir.
- Kurudayıoğlu, M. ve Kana, F. (2013). Türkçe öğretmeni adaylarının dinleme becerisi ve dinleme eğitimi öz yeterlik algıları. *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 9(2), 245-258.
- Lent, R. W. ve Brown, S. D. (2013). Social cognitive model of career self-management: Toward a unifying view of adaptive career behavior across the life span. *Journal of Counseling Psychology*, 60(4), 557-568. <https://doi.org/10.1037/a0033446>
- Lestari, D. (2017). The correlation between self-efficacy concerning listening skill and listening comprehension of the eleventh grade students of SMA Negeri 1 Pemulutansalitan. Erişim adresi: <http://repository.radenfatah.ac.id/884/1/DIANA%20LESTARI%20%2812250029%29.pdf>
- Maden, A. (2020). Dinleme öz yeterlik algısı üzerine bir araştırma: Öğretmen adayları örneği. *Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi*, 15(1), 59-69.
- Maden, A. (2021). Dinleme öz yeterlik algısı ile kaygı arasındaki ilişkinin incelenmesi: Öğretmen adayları örneği. *Kuram ve Uygulamada Sosyal Bilimler Dergisi*, 5(2), 263-278.
- Magogwe, J. ve Oliver, R. (2007). The relationship between language learning strategies, proficiency, age and self-efficacy beliefs: A study of language learners in Botswana. *System*, 35, 338-352.
- Mills, N., Pajares, F. ve Herron, C. (2006). A reevaluation of the role of anxiety: Self-efficacy, anxiety, and their relation to reading and listening proficiency. *Foreign Language Annals*, 39(2), 276-295.
- Nasrollahi-Mouziraji, A. ve Birjandi, P. (2016). Motivational beliefs, self-regulation and EFL listening achievement: A path analysis. *Journal of Teaching Language Skills (JTLS)*, 35(3), 91-118.
- Oduolowu, E. ve Akintemi, E. O. (2014). Effect of storytelling on listening skills of primary one pupil in Ibadan North local government area of Oyo state, Nigeria. *International Journal of Humanities and Social Science*, 4(9), 100-107.
- Pajares, F. (2002). Overview of social cognitive theory and of self-efficacy. Erişim adresi: <http://people.wku.edu/richard.miller/banduratheory.pdf>
- Pajares, F. (2005). Self-efficacy during childhood and adolescence. *Self-efficacy beliefs of adolescents*, 5, 339-367. https://motivation.uky.edu/files/2013/08/18464-Self-Efficacy_During_Childhood_and_Adolescence-Implications_for_Teachers_and_Parents.pdf
- Pajares, F. ve Urdan, T. C. (2005). *Self-efficacy beliefs of adolescents*. Greenwich: Information Age.
- Pei, T. (2019). *The effects of web-based metacognitive listening practice on chinese university efl learners' listening comprehension ability* (Yayımlanmamış doktora tezi). Suranaree University of Technology, Tayland. <http://203.158.7.72:8080/jspui/bitstream/123456789/8571/2/Fulltext.pdf>
- Rankin, P. (1928). The Importance of listening ability. *The English Journal*, 17(8), 623-630.
- Richards, R. A. (1977). *The development and evaluation of a test of critical listening for use with college freshmen and sophomores* (Yayımlanmamış doktora tezi). New York Üniversitesi, ABD.
- Risky, A. (2021). The correlation between FLLA, self-efficacy and comprehension during the Covid-19. *Proceedings of International Conference on English Language Teaching (INACELT)*, 5(1), 19-27.

- Trace, J. (2013). Designing a task-based critical listening construct for listening assessment. *Second Language Studies*, 32(1), 59-111.
- Usher, E. L. ve Pajares, F. (2008). Sources of self-efficacy in school: Critical review of the literature and future directions. *Review of educational research*, 78(4), 751-796. <http://dx.doi.org/10.3102/0034654308321456>
- Zimmerman, B. J. (2000). Handbook of self-regulation. M. Boekaerts, P.R. Pintrich ve M. Zeidner (Ed.), *Attainment of self-regulation: A social cognitive perspective içinde* (pp. 13-39). ABD: Academic Press. <https://doi.org/10.1016/B978-0-12-109890-2.X5027-6>
- Zimmerman, B. J. ve Cleary, T. J. (2006). Self-efficacy beliefs of adolescents. F. Pajares ve T. Urdan (Ed.), *Adolescents' development of personal agency: The role of self-efficacy beliefs and self-regulatory skill içinde* (pp. 45-69). Greenwich, CT: Information Age.

Extended Abstract

Introduction

Acquiring critical listening skills, now, become, a necessity in the modern world where there is a constant information flow from different sources. Critical listening, which is also included in the Turkish course curriculum consists of comprehension, analysis, and evaluation steps. Giving critical listening at the secondary school level based on the program supports the development of these skills of the students. This study aimed to review the critical listening self-efficacy in secondary school students. Variables such as gender, grade level, Turkish course success grade, mother's education level, father's education level, number of books read monthly, and daily average listening/watching were discussed by determining the critical listening self-efficacy levels of secondary school students.

Method

This study utilized a descriptive survey model. "Critical listening/monitoring self-efficacy scale" that was developed by Çarkıt (2018) was used to collect data. Cronbach's Alpha value, for the scale consisting of 30 items and 3 sub-dimension (personal efficacy, social efficacy, obstacles), is 0,86. Regarding the research process, first of all, permission was obtained from the researcher for the use of the scale. Secondly, research ethics committee approval was obtained from Sakarya University. Finally, application permission was obtained from the Sakarya Provincial Directorate of National Education. The researcher conducted the application process. The research group, in this study, consisted of students from five secondary schools in Sakarya City center. The easy accessibility of these schools, which are located in the center, was taken into account in the selection of the study group. Regarding the application process, the school administration and Turkish teachers were interviewed and the application was made within Turkish lessons or during the right periods. 554 secondary school students participated in the research based on volunteerism. In addition to the critical listening self-efficacy scale, the personal information form was used to determine gender, grade level, Turkish course success grade, mother's education level, father's education level, the monthly number of books read, and daily average listening/watching time. Spss 20 program analyzed the data.

Result and Discussion

According to research results, the critical listening self-efficacy of secondary school students is moderate. It can be said when the scale is reviewed in terms of sub-dimensions that students' self-efficacy regarding the sub-dimensions of personal efficacy, social efficacy, and obstacles are also at a moderate level. There is a significant difference in favor of female students when the critical listening self-efficacy of students was evaluated in terms of gender variable. Similarly, the self-efficacy levels related to the sub-dimensions of personal efficacy, social efficacy, and obstacles significantly vary in favor of female students. Regarding class variables, there is a significant difference in favor of 7th grades between 5-7th grades and 6-7th grades. There also is a significant difference between the classes in favor of the 7th grades among 5-7th grades concerning the sub-dimension of personal efficacy. However, the students' self-efficacy regarding social efficacy and obstacles sub-dimensions do not vary by grade level. It is seen when students' Turkish course success grades and critical listening

self-efficacy are reviewed that there are significant differences in favor of those with high achievement scores among students with low and high achievement grades while there are significant differences in favor of those with high grades among students with medium and high grades. Similarly, regarding the personal efficacy sub-dimension, there are significant differences in favor of those with high grades among students with low and high grades while there also are significant differences in favor of those with high grades among students with medium and high grades. Concerning the social efficacy sub-dimension, a significant difference can be seen between students with low and high grades in favor of those with high grades. Moreover, concerning the obstacles sub-dimension, there are significant differences in favor of those with high grades among students with low and high grades while there also are significant differences in favor of those with high grades among students with medium and high grades. A mother's educational background does not affect secondary school students' critical listening self-efficacy, personal efficacy, social efficacy, and obstacles sub-dimension. Moreover, for the findings, the father's educational background does not affect the critical listening self-efficacy, personal efficacy, social efficacy, and obstacles sub-dimensions of secondary school students. Average time students spend listening/watching in a day does not affect critical listening self-efficacy, personal efficacy, social efficacy, and obstacles sub-dimensions. Students' critical listening self-efficacy levels are not affected by the average number of books that they read in a month. There is a significant difference in favor of students who read 4 or more books between students who have never read a book and those who read 4 or more books per month while there also is a significant difference in favor of those who read 1-3 books between students who have never read a book and those who read 1-3 books a month. It is observed when the average number of books they read in a month and the self-efficacy of the students regarding the sub-dimension of personal efficacy and the sub-dimension of social efficacy are reviewed that there is a significant difference in favor of students who read 4 or more books between those who have never read a book and those who read 4 or more books a month while there also is a significant difference in favor of those who read 1-3 books between those who have never read a book and those who read 1-3 books a month. Moreover, concerning obstacles sub-dimension in terms of self-efficacy, there is a significant difference in favor of students who read 4 or more books between the students who never read a book and those who read 4 or more books a month. After all, we can suggest with reference to the research results that it will be to the point to conduct new studies to increase the critical listening self-efficacy of secondary school students; conduct different surveys that will contribute to the literature on critical listening; research different variables to specify the variables that affect critical listening self-efficacy.